Raahen työllisyysalue

8.5.2026

Raahen työllisyysalueen lausunto Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle: VNS 3/2026 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027—2030

Valtioneuvoston selonteon (JTS 2027–2030) linjaukset vaikuttavat Raahen työllisyysalueen työllisyyteen suorasti ja epäsuorasti useiden mekanismien kautta. Selonteon mukaan työllisyys kääntyy kasvuun, mutta hitaasti. Työttömyys on korkea vielä 2026 (~10 %). Työllisyys alkaa kasvaa 2027 ja laskee noin 8,2 %:iin vuoteen 2030 mennessä. Tämä tarkoittaa, että Raahen seudulla työllisyyden paraneminen tulee viiveellä, ei heti. Vuonna 2026 alueellinen työmarkkinatilanne säilyy haastavana mutta helpottuu asteittainen, jos ennustettu talouskehitys toteutuu. Suhdanne-ennusteeseen sisältyy kuitenkin paljon epävarmuuksia (esim. geopolitiikka).

Tähän mennessä hallituksen työllisyys- ja kasvutoimien vaikutus ei ole toteutunut tavoitteiden mukaisesti. Kohonnut työttömyys on lisännyt työvoiman tarjontaa. Mutta hallituskaudella toteutetut kannustimet työn vastaanottamiseen, työttömyysturvan uudistukset sekä nuoriin ja pitkäaikaistyöttömiin kohdennetut toimet eivät ole alentaneet työttömyyttä missään ryhmissä suhteessa lähtötilanteeseen hallituskauden alussa ja valtakunnallisiin työllisyystrendeihin.

Selonteon mukaan valtion toteuttaa noin 4,7 mrd € investointiohjelman panostamalla mm. liikenneverkkoon ja teollisuuden edellytyksiin. Raahen alueen teollisuus- ja alkutuotantopainotteinen elinkeinorakenne hyötyy tästä. Ohjelma parantaa edellytyksiä toteuttaa suunniteltuja vihreäin siirtymän investointeja (yhteensä n. €15 miljardia). Samoin ohjelma voi parantaa työllisyyttä stimuloimalla rakentamista ja logistiikkaa.

Selonteossa linjatut yritystoiminnan kannusteet (yhteisövero alennus 18 %:iin, yrittäjyyden edellytysten parantaminen, TKI-panostuksia lisääminen) saattavat kannustaa alueen teollisuutta ja pk-sektoria kiihdyttämään investointeja, mikä toteutuessaan synnyttäisi uusia työpaikkoja. Kaikki rakennus- ja energia-alaa piristävät toimet (mm. energiaremontit) ovat keskeisiä alueelle, jossa sijaitsee merkittäviä puurakennus- sekä tuuli- ja bioenergiakeskittymiä. Riippumatta kannusteista kaikki investoinnit ovat kuitenkin äärimmäisen herkkiä makrotoimintaympäristön riskeille, erityisesti raaka-aineiden ja energian hinnanvaihteluille.

Selonteossa linjataan julkisen sektorin sopeutuksen jatkaminen toteuttamalla merkittäviä menoleikkauksia ja tuottavuusohjelmia kaikilla sektoreilla (lukuun ottamatta maanpuolustusta). Valtion ja kuntien talous kiristyy kaikissa skenarioissa. Raahen työllisyysalueen kunnat edustavat harvaan asuttuja maaseutualueita. Kaikki alueen kunnat joutuvat tulevina vuosina edelleen arvioimaan kriittisesti talouttaan ja sopeuttamaan sitä.

Valtiontalouden saman aikainen kiristyminen on merkittävä riski koko alueen elinvoimalle. Nk. työllisyyden kannustava rahoitusmalli nosti työttömyysetuuksien euromääräisiä kuntaosuuksia merkittävästi useimmissa alueen kunnissa. Monissa työttömyyden ”sakkomaksut” tuplaantuivat. Niistä riippumatta julkisen talouden yleinen heikentyminen on erityinen uhka elämälle kasvukeskusten ulkopuolella. Se heikentää merkittävästi kuntien mahdollisuuksia investoida yhdyskuntarakenteen ja palveluiden välttämättömään uudistamiseen.

Valtioneuvoston selonteko (JTS 2027-2030) haastaa Raahen työllisyysaluetta joka suunnasta. Yhtäältä pitäisi pystyä lisäämään merkittävästi aktiivisia työllisyystoimia, jotta työvoiman tarjonnan laatu ja määrä vastaisivat kysyntään kasvun realisoituessa tulevina vuosina. Erityisesti työnhakijoiden osaamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen pitäisi satsata. Tekoälyn kiihdyttämänä työmarkkina ja työelämän vaatimukset muuttuvat nopeammin kuin työttömien taidot.

Samalla työllistymisen edistämisen työkalut ja resurssit ovat vähäiset suhteessa haasteeseen. Työttömyysjaksojen keskimääräinen kesto on myös Raahen työllisyysalueella ylittänyt pitkäaikaistyöttömyyden rajan eli vuoden. Työnhakijoiden tuen tarve on kasvanut samassa suhteessa. Osaamisen kehittämisen lisäksi tarvitaan merkittäviä lisäpanostuksia työkyvyn ylläpitämiseen. Keskimääräinen työkyky alueella on selvästi matalampi kuin kasvukeskuksissa: alueen kuntien työkyvyttömyysindeksiluku vaihtelee 128-181 välillä. Oulussa lukema on 117 ja Helsingissä 68.

Työllisyysalueiden pitäisi pystyä orkestroimaan tehokkaita osaamisen ekosysteemejä omien alueellisten ja täydentävien resurssien yhdistämiseksi inhimillisen pääoman kasvattamiseen. Tavoitteena on säilyttää alueen työikäisten osaaminen kilpailukykyisenä työsuhteiden ja suhdanteiden välissä sekä suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin. Tällä hetkellä lähes kaikki työllisyydenhoidon resursointi on kuntien vastuulla. Valtakunnallinen työllisyydenhoidon tuki on minimaalista. Kuntatalous kiristyy edelleen. Sen lisäksi toisen asteen ammatillinen koulutus, aikuiskoulutus sekä julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut jatkavat kivuliaita sopeutuksiaan. Tässä ympäristössä on haasteellista kiihdyttää ekosysteemejä ja

luoda synergioita. Momentumin puute rajaa merkittävästi mahdollisuuksia investoida riittävästi alueen inhimilliseen pääomaan.

Valtioneuvoston selonteon (JTS 2027-2023) yksiselitteisesti suurin heikkous on näköalattomuus siitä, miten Suomi säilyy globaalisti osaamisen kärkimaana. Suomen kasvu ja kehitys on aina perustunut osaamiseen. Rajusti muuttuvassa maailmassa osaamisesta leikkaaminen ei ole säästämistä vaan äärimmäisen kallista ja riskialtista uhraamista. Samalla kyse on tasa-arvon kovasta ytimestä. Mitään inhimillisen pääoman menetystä ei voi korvata pelkästään tuomalla työvoimaa tai keskittymällä pelkästään kapeimman huippuosaamisen vaalimiseen. Jos jokaisella kansalaisella ei ole omista lähtökohdistaan yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan ja edistää aktiivisesti työuraansa, tasa-arvon perusta järkkyy.